

Onderzoeksplan Integriteit – inventariserend deel

Opstellers	Edwin de Jong, Anke Pietersma en Klaas Kwakkel
Portefeuillehouder	Jan van der Bij
Datum	21 juni 2023

Inhoud

1.	Inleiding	3
2.	Integriteit nader verkend	4
2.1	Definitie.....	4
2.2	Soorten integriteitsschendingen	5
3.	Normenkader	7
3.1	Wettelijk kader integriteit voor ambtenaren en openbare gezagsdragers	7
3.2	Beoordelingskader Vrije Universiteit.....	8
4.	Doelstelling en onderzoeksvragen.....	9
5.	Aanpak van het onderzoek	10
5.1	Plan van aanpak op hoofdlijnen	10
5.2	Afbakening en onderzoeksperiode	10
5.3	Inhuur externe expertise.....	10
5.4	Planning en samenhang met verdiepende deel.....	11
	Bronnen	12
	Bijlage 1: uitgebreide normenkader.....	13
	Bijlage Onderzoeksfasen	16

1. Inleiding

Dit inventariserende onderzoek richt zich voornamelijk op het integriteitssysteem¹ van de drie Noordelijke provincies. Volgens de tekst in het onderzoeksprogramma van de Noordelijke Rekenkamer zal zij in het onderzoek specifiek aandacht besteden aan politiek-bestuurlijke integriteit, (het risico op criminele) ondermijning en de vraag in hoeverre de bevindingen van extern ingehuurd adviseurs en onderzoekers op een neutrale, transparante en objectieve wijze tot stand komen.² Dat zijn drie omvangrijke thema's die nadere afbakening vergen. Daarom kiezen we ervoor dit onderzoek op te knippen in twee delen: een inventariserend en een verdiepend deel. Het inventariserende deel zullen we gebruiken voor een nadere verkenning van deze thema's, onder andere door het integriteitsbeleid van de drie Noordelijke provincies in kaart te brengen en te bepalen of daarin onderdelen ontbreken of niet goed functioneren. Daar kunnen we in het tweede deel van het onderzoek op inzoomen. Ook kunnen we dan besluiten één of meerdere van de in het onderzoeksprogramma genoemde onderwerpen (al dan niet gedeeltelijk) te schrappen. We zullen te zijner tijd een afzonderlijk onderzoeksplan opstellen voor het verdiepende onderzoek. De precieze invulling hangt mede af van de uitkomsten van het eerste deel.

¹ We hanteren het begrip integriteitssysteem om het geheel aan initiatieven, regelingen, beleid, activiteiten, management en organisatie te vatten dat gericht is op het beschermen van integriteit en het tegengaan van integriteitsschendingen van een organisatie.

² Noordelijke Rekenkamer. (2022). Onderzoeksprogramma Noordelijke Rekenkamer 2023-2026. Noordelijke Rekenkamer.

2. Integriteit nader verkend³

Integriteit is een complex begrip en dat komt mede doordat het een subjectieve component bevat. Het Latijnse *integras* betekent heelheid, onaangetast, niet corrupt, onkreukbaar en onbedorven. In de eerste betekenis ('heelheid') is een integer persoon⁴ iemand die consistent, coherent en consequent is: je zegt wat je denkt en je doet wat je zegt. In de andere betekenissen ('niet corrupt', 'onkreukbaar', 'rechtschapen' en 'onbedorven') staat centraal dat een integer persoon zich niet laat leiden door oneigenlijke belangen. De vraag bij deze betekenis is dan wat 'oneigenlijke belangen' zijn en wie bepaalt wat die zijn. Datzelfde geldt voor de andere betekenissen: wanneer is iemand onkreukbaar, rechtschapen en onbedorven? Het antwoord op die vraag zal veelal afhangen van de context (wanneer en op welke plek). En dan nog kan het antwoord van bevolkingsgroep tot bevolkingsgroep, zelfs van persoon tot persoon, verschillen.

2.1 Definitie⁵

Een andere benadering van integriteit is dat een integer persoon zich gedraagt conform geldende morele⁶ waarden, normen, en (spel)regels. Als regels niet effectief zijn of (nog) niet bestaan, dan zouden in de context van het openbaar bestuur, politici, bestuurders en ambtenaren zich moeten houden aan de waarden van het bredere publiek: "... bureaucrats have an ethical obligation to respond to the values of the people in whose name they govern."⁷

Volgens deze definitie staat integer gedrag dan voor gedrag dat deugt, beargumenteerd vanuit de morele normen en waarden en de daarvan afgeleide regels die golden op het moment dat het gedrag plaatsvond en die golden voor het onderwerp waarop het gedrag van toepassing was.

³ Tenzij expliciet anders weergegeven is deze paragraaf gebaseerd op Huberts, L. W. J. (2005). Integriteit en integritisme in bestuur en samenleving. Wie de schoen past.... Vrije Universiteit Amsterdam.

⁴ Hier (en verder in de tekst waar 'integer persoon' staat) kan ook gelezen worden: een integer bestuur of een integere organisatie.

⁵ Tenzij expliciet anders weergegeven is deze paragraaf gebaseerd op Huberts, L. W. J. (2005). Integriteit en integritisme in bestuur en samenleving. Wie de schoen past.... Vrije Universiteit Amsterdam.

⁶ Met het bijvoeglijke naamwoord morele benadrukken we dat het om belangwekkende zaken van goed en kwaad, van wat hoort en niet hoort, gaat. Een voorbeeld van een morele norm is dat een persoon een ander persoon geen geweld aan mag doen. Een voorbeeld van een norm (niet moreel) is bijvoorbeeld het gebruik met mes en vork te eten, of op tijd (niet te laat) te komen voor een afspraak.

⁷ Rohr, John A. (gecteerd in Huberts, L.W.J., 2005). (1989). Ethics for Bureaucrats. an Essay on Law and Values. New York and Basel: Marcel Dekker.

2.2 Soorten integriteitsschendingen⁸

In algemene zin is sprake van een integriteitsschending als het gedrag in strijd is met de geldende morele waarden, normen en de daarvan afgeleide regels. Dat is geen kwestie van ja/nee; sommige gedragingen zijn overduidelijk integriteitsschendingen, bijvoorbeeld omdat strafrechtelijke vervolging mogelijk is. Dat is bijvoorbeeld het geval bij corruptie, fraude, diefstal, verduistering, afpersing of discriminatie. Bij andere gedragingen is wellicht niet direct duidelijk of zij kwalificeren als integriteitsschending. Er is sprake van een grijs gebied.⁹ Tabel 1 is gebaseerd op Huberts en maakt onderscheid tussen negen soorten integriteitsschendingen.¹⁰

Tabel 1: Negen soorten integriteitsschendingen (bron: Huberts)

Soort integriteitsschending	Omschrijving
Corruptie	Als ambtenaren, bestuurders of politici in hun functie iets doen of nalaten om daarmee persoonlijk financiële of andere (materiële of immateriële) voordelen van derden te verwerven (=omkoping). Daarbij kan het ook gaan om indirecte persoonlijke gunsten of voordelen, bijvoorbeeld voor de eigen politieke partij, familie of vrienden (=favoritisme). Van corruptie kan aangifte worden gedaan bij de politie. Het kan hier bijvoorbeeld gaan om ambtenaren die informatie uit overheidssystemen doorverkopen aan criminelen (criminele ondermijning).
Fraude of diefstal	Als ambtenaren, bestuurders of politici persoonlijk profiteren ten koste van de overheid. Het gaat om onrechtmatige onttrekkingen van geld, goederen of diensten. Het verschilt van corruptie, want er is geen andere partij bij betrokken. Van fraude, diefstal en verduistering kan aangifte worden gedaan bij de politie.
Dubieuze beloften of giften	Als ambtenaren, bestuurders of politici giften in ontvangst nemen of beloften doen, zonder dat de tegenprestatie duidelijk is. Het aanvaarden van dergelijke persoonlijke giften of het doen van beloften valt in de categorie (potentieel) laakbaar gedrag.
Belangenconflicten (inclusief belangenverstrengeling en de schijn ervan)	Als ambtenaren, bestuurders of politici andere belangen hebben die (mogelijk) in strijd zijn met de uitoefening van het publieke ambt. Ook de <u>schijn</u> van belangenverstrengeling dient vermeden te worden. Het kan in dit verband ook gaan om de belangen van een (criminele) (belangen)organisatie die het gevolg zijn van het (succesvol) ondermijnen van de betrokken ambtenaar, bestuurder of politicus.
Misbruik van bevoegdheden	Als ambtenaren, bestuurders of politici laakbare middelen inzetten om doelen te bereiken, bijvoorbeeld door bevoegdheden te misbruiken, of illegale middelen in te zetten.
Informatiemisbruik of manipulatie van informatie	Als ambtenaren, bestuurders of politici informatie gebruiken voor persoonlijke belangen en/of opvattingen ten koste van het publieke belang. Er zijn talrijke soorten: -bewust onjuiste informatie verspreiden; -bewust onvolledige informatie verspreiden; -bewust informatie lekken (vertrouwelijke informatie verspreiden); -bewust informatie als vertrouwelijk bestempelen terwijl die in zijn aard niet vertrouwelijk is;

⁸ Tenzij expliciet anders weergegeven is deze paragraaf gebaseerd op Huberts, L. W. J. (2005). Integriteit en integritisme in bestuur en samenleving. Wie de schoen past..... Vrije Universiteit Amsterdam.

⁹ In contrast met de overbekende woorden die voormalige minister van Binnenlandse Zaken Ien Dales in 1992 uitsprak: "Een beetje integer kan niet".

¹⁰ Gebaseerd op Huberts, L. W. J. (2005). Integriteit en integritisme in bestuur en samenleving. Wie de schoen past..... Vrije Universiteit Amsterdam en Huberts, L.W.J. in opdracht van het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (2023). Veranderingen in het integriteitsdenken en integriteitsbeleid in Nederland. Vrije Universiteit Amsterdam.

	-bewust beïnvloeden van externe onderzoeken om een onwelgevallige boodschap te camoufleren.
Wanprestatie en verspilling	Als ambtenaren, bestuurders of politici nalatig, onoplettend of onverschillig gebruik maken van overheidsmateriaal, tijd en overheidsfinanciën of als zij expres minder of helemaal niet effectief, efficiënt en rechtmatig functioneren als binnen hun mogelijkheden ligt.
Onheuse omgangsvormen / grensoverschrijdend gedrag	Als ambtenaren, bestuurders of politici laakbaar gedrag vertonen in de omgang met collega's, cliënten of het publiek, bijvoorbeeld door intimiderend of discriminerend gedrag te vertonen.
Wangedrag in privésfeer	Als ambtenaren, bestuurders of politici zich in hun vrije tijd misdragen of strafbare dingen doen.

3. Normenkader

In dit hoofdstuk presenteren we ons normenkader. We staan eerst kort stil bij het wettelijke kader. De wetgever maakt onderscheid in de eisen voor respectievelijk ambtenaren, Statenleden, Commissaris van de Koning en gedeputeerden. Vervolgens presenteren we het uitgebreide beoordelingskader van de Vrije Universiteit.

3.1 Wettelijk kader integriteit voor ambtenaren en openbare gezagsdragers

Provinciale Staten zijn wettelijk verplicht een gedragscode voor Statenleden vast te stellen.¹¹ Daarnaast moeten zij een gedragscode voor gedeputeerden en de Commissaris van de Koning vaststellen.¹² In samenwerking met het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties, de Vereniging van Nederlandse Gemeenten, het Interprovinciaal Overleg en de Unie van Waterschappen is een gewijzigde druk van de ‘Handreiking integriteit van politieke ambtsdragers bij provincies, gemeenten en waterschappen’ tot stand gekomen in 2021.¹³ In deze handreiking zijn modelgedragscodes integriteit voor volksvertegenwoordigers en voor (dagelijks) bestuurders opgenomen.

De provincie moet in haar rol als werkgever:¹⁴

- integriteitsbeleid voeren dat gericht is op het bevorderen van goed ambtelijk handelen. In dit beleid moet aandacht besteed worden aan het bevorderen van integriteitsbewustzijn en aan het voorkomen van misbruik van bevoegdheden, belangenverstremming en discriminatie;
- ervoor zorgen dat het integriteitsbeleid een vast onderdeel uitmaakt van het personeelsbeleid, in ieder geval door integriteit in functioneringsgesprekken en werkoverleggen aan de orde te stellen en door het aanbieden van scholing en vorming op het gebied van integriteit;
- zorgen voor het totstandkomen van een gedragscode voor goed ambtelijk handelen;
- jaarlijks een verantwoording met betrekking tot de uitvoering van bovenstaande punten openbaar maken.

¹¹ Artikel 15 lid 3 Provinciewet

¹² Artikel 40c lid 2 en artikel 68 lid 2 Provinciewet

¹³ Handreiking integriteit van politieke ambtsdragers bij provincies, gemeenten en waterschappen, 4^e gewijzigde druk, [Handreiking integriteit van politieke ambtsdragers bij provincies, gemeenten en waterschappen \(overheid.nl\)](#)

¹⁴ Artikel 4 Ambtenarenwet 2017

3.2 Beoordelingskader Vrije Universiteit

Dit onderzoek zullen wij samen uitvoeren met professor emeritus Leo Huberts en universitair hoofddocent André van Montfort, beiden gelieerd aan de Vrije Universiteit te Amsterdam. Zij zijn gespecialiseerd in onderzoek naar de kwaliteit en integriteit van besturen en publiceren daar al decennia regelmatig over. Voor dit onderzoek gebruiken wij een beoordelingskader dat van hen afkomstig is. Het in paragraaf 3.1 beschreven wettelijk kader is daarin verwerkt. We zullen dit beoordelingskader toepassen ten aanzien van drie onderdelen van de provincie: de ambtelijke organisatie (inclusief griffie), het bestuur (het college van Gedeputeerde Staten en de Commissaris van de Koning) en de politiek (Provinciale Staten).

Een volledig integriteitssysteem voor respectievelijk de ambtelijke organisatie, het bestuur en de politiek zou moeten voldoen aan de volgende vereisten:¹⁵

1. Aandacht voor integriteit binnen alle geledingen en op alle niveaus van de organisatie;
2. Duidelijkheid over de betekenis van integriteit;
3. Ethisch leiderschap;
4. Evenwicht in de aanpak (balans tussen waarden-georiënteerd en regel-georiënteerd);
5. Het op orde hebben van de organisatie (instrumenten en methoden);
6. Voortdurend kritisch reflecteren op wat werkt.

Bijlage 1 bevat een nadere toelichting op deze zes vereisten.

¹⁵ Hoekstra, A., Huberts, L. en A. Van Montfort. (2021). Lokale integriteitssystemen in Nederland, Duitsland en Vlaanderen: wat er is en wat daarvan te leren valt. Vrije Universiteit Amsterdam. P.21.

4. Doelstelling en onderzoeksvragen

Het doel van dit onderzoek is om te inventariseren wat de inhoud van het integriteitsbeleid is van de drie Noordelijke provincies en om aan de hand daarvan keuze te maken voor het verdiepende onderzoek.

Het onderzoek bestaat uit de volgende onderzoeksvragen:

1. Wat is de inhoud en strekking van het integriteitssysteem van de provincies en is op alle niveaus (ambtelijke organisatie, bestuur en politiek) een volwaardig integriteitssysteem aanwezig?
2. Welke verschillen bestaan er tussen de integriteitssystemen van de drie Noordelijke provincies en waarom bestaan zij?
3. Welke vragen rijzen er met betrekking tot het integriteitssysteem en waarnaar is nader onderzoek nodig?

5. Aanpak van het onderzoek

5.1 Plan van aanpak op hoofdlijnen

Wij zullen bij de provincie opvragen hoe het integriteitssysteem er per onderdeel (ambtelijke organisatie, bestuur en politiek) van de provincie uitziet. Dat doen we door het beoordelingskader in bijlage 1 in tabelvorm naar de provincies te sturen met het verzoek deze in te vullen, de antwoorden te onderbouwen, aan te vullen met documenten en toe te lichten wat de praktijkervaringen ermee zijn. Naar aanleiding daarvan zullen we één of meerdere gesprekken voeren om eventuele onduidelijkheden weg te nemen.

5.2 Afbakening en onderzoeksperiode

Het onderzoek inventariseert het huidige (=2023) integriteitsbeleid. Waar relevant zullen we ook de historie naar en ontwikkeling van het huidige integriteitsbeleid belichten.

5.3 Inhuur externe expertise

We zullen bij de uitvoering van dit onderzoek samenwerken met professor Leo Huberts en universitair hoofddocent André van Montfort, beiden gelieerd aan de Vrije Universiteit te Amsterdam. Beiden zijn gespecialiseerd in onderzoek naar de kwaliteit en integriteit van besturen en publiceren daar al decennia regelmatig over. Zij zullen als klankbord meedenken bij het onderzoek.

Leo Huberts (<https://research.vu.nl/en/persons/leo-wjc-huberts>)

Leo Huberts is emeritus hoogleraar Bestuurskunde aan de Vrije Universiteit Amsterdam, betrokken bij de VU-onderzoeksgroep 'Quality of Governance' en internationaal actief als cochair van de mondiale IAS Study Group 'Quality of Governance'. Zijn onderzoek betreft de 'quality, integrity and ethics of governance'. Hij is auteur en redacteur van vele boeken en artikelen, onder andere over lokale integriteitssystemen.

André van Montfort (<https://research.vu.nl/en/persons/ajgm-van-montfort>)

André van Montfort is bestuurskundige en jurist, universitair hoofddocent Bestuurskunde aan de Vrije Universiteit Amsterdam en vanuit de VU-onderzoeksgroep 'Quality of Governance' betrokken bij diverse projecten en publicaties over (lokale) integriteitssystemen. Zijn aandacht gaat ook uit naar de relatie tussen integriteit en recht.

5.4 Planning en samenhang met verdiepende deel

Zoals we eerder beschreven hangt dit inventariserende onderzoek (deel 1) samen met een nog op te starten verdiepend onderzoek (deel 2). De gegevens die we in de inventarisatie verzamelen zullen we analyseren en parallel daaraan zullen we het verdiepende onderzoek opstarten. We verwachten één Nota van Bevindingen op te stellen met het relevante feitenmateriaal uit het inventariserende en verdiepende onderzoek die we zullen voorleggen voor een ambtelijke feitencheck. Op basis van de definitieve Nota van Bevindingen zullen we een eindrapport opstellen met conclusies en aanbevelingen. Op hoofdlijnen ziet de planning er dan als volgt uit (hier kunnen geen rechten aan worden ontleend).

Onderdeel onderzoek	Periode
Vaststellen onderzoeksplan deel 1	21 juni of 1 juli 2023
Uitvoeren feitenverzameling deel 1	Juli - september 2023
Analyse relevante feiten deel 1 – opstellen interne notitie met beantwoording onderzoeksvragen	September 2023
Opstellen onderzoeksplan deel 2	September 2023
Vaststellen onderzoeksplan deel 2	11 oktober 2023
Uitvoeren feitenverzameling deel 2	Oktober – n.n.b.
Opstellen Nota van Bevindingen (gebaseerd op feitenverzameling deel 1 en deel 2)	n.n.b.
Vaststellen Nota van Bevindingen deel 2	n.n.b.
Ambtelijk hoor en wederhoor deel 2	n.n.b.
Opstellen bestuurlijk rapport	n.n.b.
Vaststellen bestuurlijk rapport	n.n.b.
Bestuurlijk hoor en wederhoor	n.n.b.
Aanbieding eindrapport	n.n.b.

Bronnen

- Ambtenarenwet 2017
- Hallsworth, M., Egan, M., Rutter, J., McCrae, J. (2018). Behavioural Government; Using behavioural science to improve how governments make decisions.
- Handreiking integriteit van politieke ambtsdragers bij provincies, gemeenten en waterschappen, 4^e gewijzigde druk
- Heres, L, Van Montfort, A. en L.W.J.C. Huberts. (2013). Integriteitssysteem Gemeente Eindhoven. Vrije Universiteit Amsterdam.
- Huberts, L. W. J. (2023). Veranderingen in het integriteitsdenken en integriteitsbeleid in Nederland. Vrije Universiteit Amsterdam.
- Hoekstra, A., Huberts, L. en A. van Montfort. (2021). Lokale integriteitssystemen in Nederland, Duitsland en Vlaanderen: wat er is en wat daarvan te leren valt. Vrije Universiteit Amsterdam.
- Huberts, L. W. J. (2005). Integriteit en integritisme in bestuur en samenleving. Wie de schoen past..... Vrije Universiteit Amsterdam.
- I&O Research en Bureau BING in opdracht van het Ministerie van Binnenlandse Zaken. (2020). Monitor Integriteit en Veiligheid 2020. I&O Research.
- Noordelijke Rekenkamer. (2022). Onderzoeksprogramma Noordelijke Rekenkamer 2023-2026. Noordelijke Rekenkamer.
- Provinciewet

Websites

- Nederlandse Omroep Stichting (NOS):
<https://nos.nl/artikel/2474403-rijksrecherche-ziet-dat-omkopen-van-ambtenaren-verdienmodel-is-geworden> (benaderd op 23 mei 2023).

Bijlage 1: uitgebreide normenkader

Dit normenkader is ontwikkeld door onderzoekers van de Vrije Universiteit en eerder succesvol toegepast bij onderzoek naar integriteitssystemen op organisatieniveau en bij decentrale overheden.¹⁶

Beoordelingskader kwaliteit integriteitssystemen

1. Aandacht voor integriteit (*agenderen*)

1.1 op alle niveaus en binnen alle geledingen van de organisatie

1.2 als onderdeel van het personeelsbeleid (selectie¹⁷, introductie (eed/belofte/beëdiging), werkoverleg¹⁸)

1.3 in relatie en communicatie met de omgeving (samenleving, belanghebbenden)

1.4 investering in integriteit via voldoende middelen (geld, tijd en expertise)

2. Duidelijkheid over integriteit(sbeleid) (*specificeren*)

2.1 heldere omschrijving/definitie van de visie op integriteit, met aandacht voor 'integritisme'¹⁹

2.2 een maatschappelijk gemotiveerd (waarden en normen), samenhangend en geoperationaliseerd integriteits(beleids)plan verduidelijkt en ondersteunt die visie;

3. Ethisch leiderschap (*committeren*)

3.1 managers en politieke ambtsdragers vertonen zelf voorbeeldgedrag op het gebied van integriteit (moral person);

3.2 managers en politieke ambtsdragers zijn toegankelijk en open naar medewerkers²⁰ over integriteitsdilemma's als ook duidelijk bij schendingen (sancties);

3.3 managers en politieke ambtsdragers vertonen leiderschap met visie op en verlenen doorlopende steun voor het integriteitssysteem (moral manager).

¹⁶ Zie onder andere Hoekstra, A., Huberts, L. en A. Van Montfort. (2021). Lokale integriteitssystemen in Nederland, Duitsland en Vlaanderen: wat er is en wat daarvan te leren valt. Vrije Universiteit Amsterdam.

¹⁷ Bij bestuur kan gedacht worden aan de selectie van gedeputeerden en Commissaris van de Koning. Bij politiek kan gedacht worden aan de selectie van Provinciale Statenleden.

¹⁸ Bij bestuur kan gedacht worden aan bestuursoverleggen. Bij de politiek kan gedacht worden aan informerende bijeenkomsten (bijvoorbeeld introductieprogramma's) of informele overleggen.

¹⁹ Integritisme houdt in dat integriteitsoordelen worden geveld, terwijl daar geen grond voor is. Waar het de definiëring van integriteit betreft, gaat het dan in het bijzonder om het overdrijven van het belang van de in het geding zijnde normen en waarden die niet van morele aard zijn. Het gaat bij integriteit dus niet om iets onbeduidends, alledaags (zoals etiquette) of om naleving van technische normen. De normen en waarden die in het geding zijn bij integriteit, doen er toe. Ze zijn belangwekkend of zelfs wezenlijk voor de persoon of organisatie. (Huberts 2005, p. 17).

²⁰ Ambtenaren, griffiemedewerkers, fractiemedewerkers, etcetera.

4. Evenwichtige integriteitsstrategie (*balanceren*)

4.1 serieuze aandacht voor zowel het bevorderen van het integriteitsbewustzijn (waarden-georiënteerd) als het tegengaan van integriteitsschendingen (regel- en sanctie georiënteerd);

4.2 ook aandacht voor de onderlinge samenhang (en onderlinge afhankelijkheid) van de waarden- en regelgeoriënteerde benaderingen en instrumenten;

5. Maatregelen en instrumenten m.b.t. integriteit (*organiseren*)

5.1 Gedragscode

- de ambtelijke organisatie, het bestuur en de politiek beschikken over (een) duidelijke gedragscode(s)

- werknemers (en externe belanghebbenden) en politieke ambtsdragers zijn betrokken bij de ontwikkeling van de code(s)

- de code(s) wordt (worden) goed gecommuniceerd (is beschikbaar en bekend), intern en extern

5.2 Regelgeving integriteit

- duidelijke regels met betrekking tot bijvoorbeeld geschenken, nevenwerkzaamheden, declaraties, inkoop/aanbesteding, vergunningverlening, vertrouwelijke informatie en het melden van integriteitsschendingen;

- deze regels zijn beschikbaar en bekend onder de medewerkers en politieke ambtsdragers en externe belanghebbenden

5.3 Integriteit in personeelsbeleid

- in werving-, selectie en screening (procedures) nadrukkelijk aandacht voor integriteit²¹

- aandacht voor integriteit in periodieke (personeels)gesprekken en -beleid

5.4 Integriteitstraining

- integriteitstrainingen worden regelmatig aangeboden voor en bijgewoond door politieke ambtsdragers, managers en medewerkers²² (met aandacht voor vervolgbijeenkomsten)

5.5 Advies, melding en onderzoek m.b.t. integriteitsdilemma's en -schendingen

- aanwezigheid van en bekendheid met vertrouwenspersonen voor advies en meldingen

- heldere vormgeving van integriteitsonderzoek naar schendingen, via interne (en externe) meldprocedures, duidelijkheid over de onderzoekseenheid en een onderzoeksprotocol

- heldere communicatie over integriteitsonderzoeken met de betrokken medewerkers, politieke ambtsdragers, afdelingen (incl. 'nazorg') en de organisatie;

5.6 Registratie en rapportage

- centrale registratie en rapportage van de meldingen van (vermoedens van) misstanden en (de uitkomsten van) integriteitsonderzoeken

5.7 Risicoanalyse

- periodieke risicoanalyses voor de bewustwording van kwetsbare processen en functies

5.8 Integriteitsbureau of -functionaris (centrale actor)

²¹ Dat geldt ook voor de selectie van gedeputeerden en Commissaris van de Koning.

²² Inclusief griffiemedewerkers en fractiemedewerkers.

- een integriteitsbureau of -functionaris met uitdrukkelijke taken m.b.t. de invulling, uitvoering en afstemming van het integriteitssysteem en beleid (voor ambtelijke organisatie / bestuur / politiek)
- het integriteitsbureau of -functionaris wisselt kennis en ervaringen uit over integriteitsbevordering met andere organisaties en/of in (intern) netwerkverband

6. Kritische reflectie en evaluatie (reflecteren)

6.1 het integriteitssysteem en -beleid (voor ambtelijke organisatie / bestuur / politiek) wordt periodiek gemonitord/geëvalueerd gericht op de feitelijke implementatie (incl. de bekendheid) van het beleid, als ook de effectiviteit/werking ervan met van daaruit ook het actualiseren en verbeteren van het beleid op de agenda.

6.2 over de resultaten van het integriteitssysteem en -beleid (en integriteitsschendingen) (voor ambtelijke organisatie / bestuur / politiek) wordt open en transparant gecommuniceerd met de samenleving en externe belanghebbenden

Bijlage Onderzoeksfases

Deze tabel bevat de fases van de onderzoeksprojecten van de Noordelijke Rekenkamer. De meeste projecten maken deel uit van het onderzoeksprogramma van de rekenkamer (<https://www.noordelijkerekenkamer.nl/onderzoek/onderzoeksprogrammas>). Daarnaast verricht de rekenkamer onderzoek op verzoek van Statenleden (zie het Onderzoeksprotocol van de NRK, <https://www.noordelijkerekenkamer.nl/over-ons>, onder ‘Werkwijze’).

Fase	Activiteit
Onderzoeksopzet	De rekenkamer zoekt informatie en verkent welke richtingen het project kan ingaan. Dat doet zij onder andere door zich in te lezen en door (informeel en oriënterend) in gesprek te gaan met medewerkers van de provincie(s) en andere inhoudelijk betrokkenen. Resultaat: onderzoeksplan, vastgesteld door het college van de NRK. De rekenkamer stuurt deze onderzoeksopzet naar de provinciesecretaris, met het verzoek een inhoudelijke contactpersoon aan te wijzen.
Uitvoering: Empirisch onderzoek /Nota van Bevindingen + Ambtelijk hoor en wederhoor	De rekenkamer voert vervolgens een startgesprek met de vaste provinciale contactpersoon en de aangewezen inhoudelijke contactpersoon. De provincie levert daarna binnen een maand de gevraagd documenten. De rekenkamer verzamelt gegevens, deels van de provincie, deels van andere instanties. Soms zet zij een enquête uit. De relevante gegevens en de antwoorden op de feitelijke onderzoeksvragen krijgen een plekje in de conceptnota van Bevindingen, vast te stellen door het college van de NRK. Aan de provincie vraagt de rekenkamer het concept van de Nota van Bevindingen te controleren op <u>feitelijke</u> correctheid (de provincie krijgt <u>vijf weken</u> om dit te doen). De rekenkamer stelt vervolgens een reactienota op en bespreekt die met de provincie (vaste contactpersoon en inhoudelijke contactpersoon). Feitelijke onjuistheden in de Nota van Bevindingen corrigeert de rekenkamer.
Uitvoering: Analyse en beoordeling	Op basis van alle gegevens formuleert de rekenkamer conclusies en aanbevelingen. Die vormen, met de inhoud van de Nota van Bevindingen, het <u>eindrapport</u> . Het college van de NRK stelt het eindrapport vast.
Afronding Bestuurlijke reactie	Vervolgens stuurt de rekenkamer het vastgestelde eindrapport aan het college van Gedeputeerde Staten, met het verzoek een bestuurlijke reactie te geven (binnen vijf weken). De rekenkamer biedt aan de desbetreffende gedeputeerde(n) een toelichting te geven op de conclusies en aanbevelingen. <u>NB</u> . Het rapport verandert door dat gesprek niet meer. De bestuurlijke reactie wordt als bijlage bij het rapport opgenomen. Naar aanleiding van de bestuurlijke reactie van het college van Gedeputeerde Staten kan de rekenkamer besluiten een nawoord te schrijven; ook dat is een bijlage bij het rapport.
Nawoord Openbaarmaking	Daarna presenteert de rekenkamer het eindrapport in een besloten bijeenkomst aan de leden van Provinciale Staten; daarna is het rapport openbaar. Daarna licht zij het rapport nog eens toe in een bijeenkomst (zoals een commissievergadering) van PS. <u>NB</u> . Dat betekent dus, dat <u>alle voorgaande stappen betrouwbaar</u> zijn en dat de provincie geen van de stukken die zij van de rekenkamer ontvangt aan derden mag geven.